

הוצאת ספריו וכתביו הקי ומפעלים להפצת תורתו

משתגעין ומתלהטין ב תורה האור החיים הקדוש

פרשת מסעי תשפ"ב | גליון מח

פנינים מובחרים מעובדים ומתומצתים על פי דברי רבינו

פניני חיים

מוסר חיים לקח מהפרשה במשנת רבינו

המסעות נועדו בשביל לברר ניצוצות הקדושה

וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת מוֹצְאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל פִּי ה' וְאָלָה מַסְעֵיהֶם לְמוֹצְאֵיהֶם. (לג, ב)

לכאורה קשה בשביל מה הוצרך הכתוב להודיענו שמה רבינו כתבם, הרי הוא כתב את כל התורה. ויש לפרש, דהפסוק בא להודיענו שלא כתב משה את סדר המסעות אחר שנסעו את כל המ"ב מסעות, אלא שהתחיל משה לכתוב בפנקסו במצות המלך מיום שיצאו ממצרים, ובאותו יום כתב "ויסעו ישראל מרעמסס" וגו', וכשחנו בסוכות כתב הפסוק "ויסעו בני ישראל מרעמסס ויחנו בסוכות" וגו', וכן מכל מקום שיצאו או לכל מקום שהגיעו היה משה כותב בפנקסו, ואחר שנסעו כל המ"ב מסעות ציוה לו ה' שייסדרם בתורה כדרך שהיו כתובים אצלו.

וזהו כפל הלשון "ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם", ו"ואלה מסעיהם למוצאיהם", דבתחילה סיפר הכתוב ממה שכתב משה בכל יום על פנסקו, ואחר כך אומר הפסוק, ואלה מסעיהם למוצאיהם, שהוא סדר המסעות שכתב משה למוצאיהם, כל אחד מזמנו וממקומו, וזהו העתקה מפנקסו של משה.

והנרשמים את כל ישיבי הארץ מפניכם. (לג, ב)

רש"י מפרש הכוונה 'וגרשתם', וקשה שהרי הקב"ה ציווה ואמר על השבעה עממין "לא תחיה כל נשמה" הרי שלא מספיק לגרשם. ואפשר לומר דהכוונה על אומות שאין כח לישראל להורגם, שישתדלו לפחות להורישם ולא יניחו מהם בארץ. ועוד יש לפרש, דהכוונה על שאר עמים ואומות שאינם משבעת עמים.

[בענין ערי מקלט - מפרשת שופטים]

וכי יקנה איש שניא לרעהו ויארב לו וקם עליו והקנהו נפש ומת ונס אל אחת הערים האלה וישלחו זקני עירו וילקחו אתו משם ונתנו אתו גיד גאל הדם ומת. לא תחוס עיניך עליו ובערף דם הנקי מישראל וטוב לך. (דברים יט, יא-יג)

יש לפרש בדרך רמז על פי מה שאמרו חז"ל במסכת מכות, דלעתיד לבוא יטעה השר של אדום וינסו לערי מקלט כדי להניצל, והוא אינו יודע שערי מקלט קולטים רק להורג בשוגג ולא להורג במזיד. והנה ידוע דשר של אדום הוא השטן והיצר הרע, ואמרו חז"ל שהיצר הרע נקרא שונא "כי אין שונא לאדם כיצר הרע", וזהו פירוש הכתוב "וכי יהיה איש שונא לרעהו" זה היצר הרע שבאדם, "וארב לו וקם עליו" שהוא אורב לאדם להחטיאו ומסביר לו על עבירה שהיא מצוה, ועל ידי שמכשילו בשוגג, כבר יכול להחטיאו אף במזיד. ומחמת החטא הוא "קם" ומתגבר ושולט על האדם ועל ידי כך "הכהו נפש ומת" - שהוא חובל ומכה את הנפש, ועל ידי החטא תמות הנפש.

"ושלחו אותו וזקני עירו", הם הבית דין של מעלה ששם הוא עירו ומקומו של השר אדום "ונתנוהו ביד גואל הדם" שיתנוהו ביד אבינו שבשמים שהוא גואל דם של ישראל, "ומת" שימות בעצמו על ידי נגיעת יד ה' בו, וכמו שאמרו חז"ל במסכת סנהדרין מושיט אצבעו בהם ושורפם. וממשיך הפסוק ואומר "ובערת דם הנקי מישראל" שהרי כמה דמים רבים ששפך באורבו, ואז יהיה "וטוב לך" כי בהיבטל רוח הטומאה תהיה נשלמת בחינת הטוב אצל בני ישראל.

לפיקך, בדוקא כתוב מנין המסעות ולא החניות, כי בזמן החנייה לא עשו דבר, ורק בזמן הנסיעה היו לוקחים עמם את המסע היקר בעולם, והוא הניצוצות שהיו במדבר. ולכן נאמר "אלה מסעיי", כלומר, אלה פסל את כל המסעות שבעולם, ורק המסעות האלו נחשבים למסעות, בגלל מה שתיקנו ולקחו בנסיעתם.

ואפילו שהאבות הקדושים גם הלכו במדבר, מכל מקום לא יכלו לעשות מה שעשו ישראל במדבר, וזה מה שהפסוק מדגיש, "אשר יצאו מארץ מצרים", אחרי שנצרפו בכור הברזל שהיא ארץ מצרים, ובה היו נשמותיהם ראויים לברר ניצוצי הקדושה בכל מקום אשר יהיו שמה.

ועוד אמר הפסוק "לצבאותם", שזה שלימות הצבא אשר תשרה עליו השכינה שהוא מספר שישים ריבוא, ופחות ממספר זה אינו בגדר השלימות. ולכן לא נתן ה' את התורה לראשונים, לפי שלא היו שישים ריבוא ולא היה בהם שלימות הצבא שתשרה עליהם השכינה הנקראת צבאות.

ובפרשת בהעלותך גם כתב רבינו הקדוש, שטעם הליכת ישראל במדבר, היתה לברר ניצוצי הקדושה השבויות ברשות שוכן מדבר ציה. ומוסיף בדבריו שיש שתי דרגות, א. המסית והמפתה. ב. המזיק והמחבל, שאין בטבעו לפתות. ומפרש בכך הפסוק "ויהי בנסע הארץ ויאמר משה קומה ה' ויפצו ארצך וינסו משנאיה מקנך".

"ויהי בנסוע הארון" כשהיה נוסע, היו מתדבקים בו כל ניצוצי הקדושה, "קומה ה' ויפצו ארצך" שהם קליפות הנאחזות בקדושה יתפוצצו. וכנגד הרע שמפתה את האדם, אותם המשניאים את ה' בלבות בני אדם, אמר "וינסו משנאיה", והוא הרמז שמסתלקים ונסים באמצעות כוחות הקדושה, על ידי הארון המסמל את כוח התורה הקדושה.

אולם בנוסף לזה צריך לכוח התפילה שנוכל להילחם בהם, וכפי שמה רבינו התפלל "ויהי בנסוע הארון" שאכן יהיה לבני ישראל כוח רב ועצום לסלק כל הקליפות והטומאות.

אלה מסעיי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד משה ואהרן. (לג, א) יתבאר על פי דברי אנשי אמת (זהר חלק ב' קנז). שאמרו שהליכת ישראל במדבר היתה לברר ניצוצי הקדושה שאנס איש הבליעל החונה במדבר השמים, ששם קנה מקומו מקום נחש שרף ועקרב ודרכו שם עדת ה' להוציא בלעו מפיו.

והוא הטעם שהיו ישראל חונים במקום אחד שנה ובמקום אחר י"ב שעות, שהוא כפי מה שצריך לברור הניצוצות שישנם במקום ההוא, וברור זה אין כח בעולם שיכול שיכול עשותו וזולת קדושה השלמה.

הנה רבינו הקדוש מדקדק מדוע התורה מפרטת ענין המסעות ולא ענין החניות. ובפרט לפי המובא במדרש בפסוק זה, משל למלך שהיה בנו חולה, והולכו למקום אחד לרפאותו, כשחזרו, התחיל אביו מונה כל המסעות ואומר כאן ישננו, כאן חששת את ראשך, כך אמר ה' למשה, מנה להם כל המקומות היכן הכעיסוני, לכן נאמר "אלה מסעיי". נמצא לפי דברי המדרש, היה להזכיר את החניות ולא את הנסיעות.

על כן מבאר רבינו הקדוש, על פי מה שכתבו אנשי אמת, שהליכת ישראל במדבר היתה לברר ניצוצי הקדושה שנילקחו בידי כוחות הטומאה שמקום חנייתם הוא במדבר השמים, והלכו שם עדת ה' כדי להוציא בולעו מפיו.

וזה הטעם, שהיו מקומות שחנו שם י"ב שעות, ויש מקומות שחנו שם שנה אחת, הכל לפי מה שצריך כדי לברר את הניצוצות שישנם במקום ההוא, וברור זה אין כח בעולם שיכול לעשות אותו, אלא רק הקדושה השלימה.

פירוש ענין הקדושה השלימה, זהו השכינה וישראל והתורה, ויש בזה חיבור פרטי וחיבור כללי, חיבור פרטי, זה שישים רבוא נשמות ישראל, וחיבור כללי זה משה רבינו שהוא לכול מכל נשמות ישראל, כי הוא האילן שממנו נצצו נשמות שישים ריבוא שהיו שם, וכלשון קדושו של רבינו הקדוש: ונסתיענו בעזר אלקי בשינונת שוכן הפירה ושברו מלתעות עול וברו ברור עצום.

הלכה ודרוש

החילוק בין שש ערי המקלט למ"ב ערי הלויים

ואת הערים וגו' את שש ערי המקלט.

מקאן משמע פי השש ערי מקלט הם לגולין ולא ללויים, ומאמרו בפסוק שאחר זה שאמר כל הערים אשר נתנו ללויים ארבעים ושמונה משמע שלזכות הלויים הם גם הששה. ונראה כי נתפסו הפתוב בזה לתת זכות שנה לישראל הגולין וללויים שיד כלן שנה, לכן בפסוק ראשון אמר זכות לגולין שיהיו שש ערי מקלט להם לדור בהם, ובפסוק שני נתן זכות ללויים, הא למדת שהם של לויים והם של הגולין ואין הגולין מעלין שָׁכָר, וכן העלו בסוף הגולין (מכות ג.) לכל הספרות, וסובר אני שכן לוי נדחה מפני ישראל הגולה אם רבו הרצחנים והצרכו לשש עירות, ידחו הלויים מהם שהרי הקדים הפתוב זכות לגולין. (לה, ו)

רבינו מבאר שהששה ערי המקלט הם מיוחדים גם לרוצחים וגם ללויים, שניתנה אף לרוצחים לישב שם, ואף קודמים הם ללויים, שאם לא היה נשאר מקום לרוצח, הוא דוחה את הלוי. ומשמע מדברי רבינו, דהוה דוקא בשש ערי המקלט שבהם גילתה התורה דיש זכות שווה לשניהם, אבל שאר ערי הלויים הם שייכים ללויים, ובדאי אין הרוצחים דוחים את הלויים, כיון שזה שייך רק ללויים ולא לרוצחים. ואף שערי הלויים קולטות את הרוצח מ"מ אין הלויים נדחים מפני הרוצחים כיון שהוא שלהם.

ובזה מובן גם הטעם שרוצח הדר בשש ערי מקלט אינו נותן שכר ביתו, והדר בשאר ערי הלויים נותן שכר לבעל הבית, וכמו פסק הרמב"ם (הל' רוצח ושמירת הנפש פ"ח הלכה ה'), משום ששש ערי המקלט הם מיוחדים להם, והוה זכות לישב שם למקלט מגואל הדם, לפי אינם צריכים לשלם, אבל במ"ב העירות אין לרוצחים שום זכות לישב שם, ולכן צריכים להעלות שכר.

וכן כתב הפנים יפות להלן (פסוק יד), לבאר מה שאמרו חז"ל (מכות ט, ב) הטעם דבעבר הירדן היו צריכים ג' ערי מקלט אע"פ שהיו שם רק שנים ומחצה שבטים, ואילו בארץ כנען שהיה שם תשעה ומחצה שבטים, היה שם ג' ר' ג' ערי מקלט, משום דבארץ גלעד היו נפישו רוצחים ולכן היו צריכים יותר ערי מקלט. ותמה הרמב"ן, שהרי כל מ"ב ערי הלויים היו קולטים, וא"כ נמצא דבארץ כנען היה הרבה יותר ערי מקלט מעבר הירדן.

ותירץ הפנים יפות וז"ל: ולענ"ד אין לדמות מ"ב ערי הלויים לו' ערי מקלט, כי ערי הלויים היו מיוחדים ללויים להיות שלהם, מוכרין לעולם וגואלים לעולם, אלא שהיה להם מעלה זו שהיו קולטות, אבל פשיטא שאין הלויים נדחים מעריהם מפני דירת הרוצח אם לא היה להם מקום לדור. תדע, דבשש ערי מקלט כתיב "שש ערי מקלט תהייה", ואמרו חז"ל שלא היה להם חומה סביב, וכתיב בערי מקלט "תכין לך הדרך ושלשת" וגו', שיהיה משולש למען ינוס שם הרוצח, מפני שהם יהיו מיוחדים למקלט אלא שהלויים היו דרים שם בשעה שאין רוצחים, אבל הרוצח דוחה את הלוי מפני שהוא מיוחד לרוצחים, ושפיר מקשה למה יחדו שלושה בעבר הירדן כמו בכל ישראל, כי היה די באחד ויתנו השניים לערי הלויים, עכ"ל.

הוכחה מדברי הרמב"ם שהששה ערי המקלט מיוחדים לרוצחים

ובפסקי תשובה (ח"א סי' צא ובהגה"ה שם), הביא את דברי הרמב"ם (עבודה זרה פ"ד הלכה ד) שכתב: אין אחת מערי מקלט נעשית עיר הנדחת שנאמר (דברים יג, ג) "באחת עריך", ע"כ. והראב"ד השיג על זה, שזה לא נאמר בגמרא אלא על ירושלים, אבל כל ערי מקלט נחשבים "עריך", כיון שהשבטים נתנו אותם מחלקם.

וביאר בבארות המים (שם) ש"ל שכוונת הרמב"ם על שש ערי המקלט, ואף שהרמב"ם סתם דבריו וכתב 'אין אחת מערי מקלט נעשית עיר הנדחת', יש לומר, שרק שש ערי המקלט הם נקראים בתורה ובחז"ל בשם "ערי מקלט".

והש ערי מקלט האלו, אינם נחשבות "עריך", שהרי הם לא נכנסו בתוך חלוקתם, שהרי השלש שבעבר הירדן כבר הבדילן משה, וכן השלש שבארץ כנען נקבעו לערי מקלט ע"פ הדיבור קודם ישיבתם בהן, וכן נאמר בהם "כי אתם עוברים את הירדן ארצה כנען והקרייתם לכם ערים ערי מקלט", ואין הקריה אלא ההזמנה כמ"ש רש"י ז"ל שם, והיינו שתיכף ומיד הבדילו שש ערי המקלט, ולכן אינם נחשבות "עריך". וכן מתמעט ממה שנאמר (דברים יג, ג) "כי תשמע באחת עריך אשר ה' אלהיך נתן לך לשבת שם לאמר", והם לא ניתנו "לשבת שם" וכן לא שייך לומר בהם "אשר ה' אלהיך נתן לך".

מה שאין כן מ"ב ערי הלויים, ניתנו להם מאחזות נחלתם כמ"ש "צו את בני ישראל ונתנו ללויים מנחלת אחוזתם ערים לשבת", והיינו שבעיקרם הם "נחלת אחוזתם" של השבטים, והם נתנום ללויים, ולכן הם נחשבות "עריך", או משום שבעיקרם הם "נחלת אחוזתם" של השבטים, או משום שגם עכשיו מיוחדים הם ללויים, שהרי נאמר (לה, ב) "צו את בני ישראל ונתנו ללויים מנחלת אחוזתם ערים לשבת", וכן מתקיים בהם מה שנאמר, "אשר ה' אלהיך נתן לך לשבת שם", עכ"ד הבארות המים, ועיינו שם עוד שהאריך בזה.

ונתבאר בזה ג"כ החילוק בין שש ערי המקלט למ"ב ערי הלויים, וכדברי רבינו. וכן כתב במרכבת המשנה (חעלמא, שם) שכוונת הרמב"ם לאותן שש ערי מקלט שלא היו מיוחדים ללויים והיה לכל ישראל תפיסת יד בהן לדירת רוצחים שם.

אגדה והסידות

איך כתב משה את מסעי בני ישראל בפנקסו

ויכתב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' והוא אלה מסעיהם למוצאיהם.

ונראה שהפתוב נתפסו להודיענו סדר קתיבת המסעות שלא נכתבו ביום אֶחָד אלא על זה הסדר שהתחיל משה לכתב בפנקסו במצות המלך מיום שיצאו ממצרים, עז"ה: יום שיצאו ממצרים כתב פסוק ויסעו בני ישראל מרעמסס וגו' שני כתובים הבאים כאחד הפתובים לפנינו עד תבת שפטים, וכשחנו בסכות כתב פסוק ויסעו וגו' ויחנו בסכות, וכשנסעו מסכות כתב ויסעו מסכת, וכשחנו באיתם כתב ויחנו באיתם, וכן עז"ה ה'יה פותב כל מסע בזמנו עד שהגיעו לערבות מואב, ואחר כך אמר ה' אליו שייסדרם בתורה פדרך שהיו פתובים אצלו.

והוא מה שאמר הפתוב ויכתב משה את מוצאיהם, פרוש, יום שיצאו ממצרים והם שני הפתובים מניסעו מרעמסס עד תבת שפטים, ואמרו למסעיהם, פרוש, לסדר כל מסעיהם שנסעו מיום צאתם ממצרים עד סוף המסעות, ואמרו על פי ה' לומר שמפכתב הראשון עצמו היה על פי ה' הוא אמר אליו שיהיה פותב והולך, ואמרו אלה מסעיהם וגו', פרוש, אלה הם המסעות האמורים שכתב משה למוצאיהם כל אֶחָד בזמנו ובמקומו, וזה העתקה. (לג, ב) מבואר בדברי רבינו משה רבינו כתב בפנקסו את סדר מסעי בני ישראל, ואחר כך אמר לו הקב"ה שיעתיק הדברים ויכתבם בספר התורה.

והנה בגיטין (ס, א) מובא שנחלקו רבי יוחנן וריש לקיש באופן כתיבת התורה, והכי איתא התם, א"ר יוחנן משום רבי בנאה, תורה מגילה מגילה ניתנה, שנאמר "אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי". ר"ש בן לקיש אומר, תורה חתומה ניתנה, שנאמר "לקוח את ספר התורה הזאת", ע"כ.

ואמרו שם, שאף ריש לקיש מודה בשמונה הפרשיות שנאמרו ביום שהוקם המשכן, שנכתבו בפני עצמן, אבל התורה כולה לא נכתבה במגילות שונות אלא בספר אחד.

ויש להקשות על דברי רבינו, דהרי למאן דאמר תורה חתומה ניתנה, לא ניתנה להיכתב במגילה, לבד משמונה הפרשיות שנכתבו לפני כן, ואם כן איך כתב רבינו שהיה משרע"ה כותב את סדר המסעות כל מסע בפני עצמו.

ומאידך אם נאמר שסבר רבינו כמאן דאמר מגילה מגילה ניתנה, יש להקשות מה החידוש בכך שהיה משרע"ה כותב את כל המסעות בזמנם, הרי כל התורה כולה נכתבה באופן כזה שהרי נכתבה מגילה מגילה.

אכן אפשר ליישב קושיא זו, דשפיר נתחדש בדברי רבינו שהיה כותבו ממש באותו זמן שנסעו, ולא המתין מלכותם לזמן אחר, משא"כ בכל התורה שהיה כותב כל מגילה בשעה שנשתיים הענין.

וכבר עמד על קושיא זו בספר ליקוטי חיים שכתב שדברי רבינו נכונים רק למ"ד תורה מגילה מגילה ניתנה, והניח הדברים בקושיא.

אכן יש ליישב, דאף למאן דאמר תורה חתומה ניתנה, אין האיפור לכתוב אלא באופן שכותב מגילה שאפשר ללמוד מתוכה, כמבואר בגמ' שם שאסור לכתוב מגילה לתינוק להתלמד בה, אבל בדברי רבינו מדוייק היטב שלא היה משרע"ה כותב הדברים באופן שהם כתובים בתורה, אלא היה מציין ורושם הדברים בפנקסו, ואחר כך אמר לו הקב"ה שייסדרם ויכתבם בתורה על פי הכתוב בפנקסו, אך לא כתבם מתחילה לשם כתיבת התורה.

וביותר מבואר ברש"י (גיטין שם ד"ה מגילה) דלמ"ד מגילה מגילה ניתנה, כשנאמרה פרשה למשה היה כותבה, ולבסוף ארבעים שנה כשנגמרו כל הפרשיות חיברן בגדין ותפרן. ואם כן בודאי חלוק אופן הכתיבה שכתב את המסעות מכתבת הפרשיות למ"ד מגילה מגילה ניתנה, ששם היה מחבר את המגילות עצמן שכתב לספר אחד, אבל כאן היה מעתיק וכותב על פי פנקסו.

Advertisement for 'Mitzvot and Halakhot' series, featuring a book cover and contact information: 0733-743.620 'Lehasich בכל חמיות הספרים, או בקו ה'מורשת'.

ואלה מסעי

תיאור חלקי ממסעו הארוך והנעלה של רבינו לעלות לציון ברינה והדפסת ספרו הגדול פרי תאר על אם הדרך

שבאמסטרדם. בחתימת הקדמתו, נתן רבנו ביטוי לרחשי לבו הנרגש לקראת עלייתו לארץ ישראל, בזו הלשון:

והיו דברי אלה מול כל קורא, שאם לפקח בדברי הוא בא, ואצ"ל לקנטרני, נגידים אדבר להמיתו בעקישת ולחישת ונשיכת נחש, ואוסר אני עליו פריי למאכלו ותוארו לעיניו. ואם דחקו שכלו באיזה דבר, הנני חיים עומד בירושלים בע"ה, והבנים בני אלה תלמידי לומדי מדרש כנסת ישראל ה' ירוממה, יסדר טענותיו בכתב אמת וישלחנו אל המקום אשר בחר ה' למשכן תורה, הן בעודני חי, ואף כי אחרי מותי בית מדרשי שפת אמת יכון לעד, הנה הנם תלמידי שותי מימי ישיבוהו על כל אשר תשאל נפשו היקרה, ולפני יושב על כסא מלוכת עולם עליון ב"ה נועדה יחד מי בעל דברים, ואז יכיר אדם תורה טעמה מקור חיים.

כפי פרושות מול אלוקי, מלכי הוד תפארת, שיתרצה במנחתי מנחת תודה, וכל פסקי דינים שהעליתי יהיו קישוטי הכלה ותתיחד השכינה באמצעות תורתנו זאת. ואשר בהם לא נתכוונתי אל האמת, לא יחשוב לי שגיון. ויעלה לרצון עבודתי, כי הוא זה תכלית מגמתי, לשמח אלוקים חיים ולרצות. הוא יעזרני על דבר כבוד שמו, ללמוד וללמד ולהרבות גבולי בתלמידים צדיקים חסידים, כאשר עם לבבי, ולעשות ספרים הרבה אין קץ, תוככי ירושלים במדרשו המכובד כנסת ישראל, כן יהי רצון נצח סלה ועד.

ותשלם המלאכה בחדש אב הרחמן שנת 'אשר' כתבתי להורותם.

נאם המעתייר למול נעתר, עבד ה' ב"ה ועבד יריאיו, חיים בן לא"ה החכם השלם כמוהר"ר משה בן עטר זלה"ה.

יצא צדיק מן העיר ופנה הודה זיוה והדרה, אך יציאתו עושה רושם, ורישומו של רבנו ניכר בה, באיטליה כולה ובליורנו בפרט, שחכמיה ונכבדיה ליווהו בערגת כיסופין ונפרדו ממנו ומחברתו הקדושה - בידיעה כי שותפים הם לעלייתו וליסודה של ישיבתו 'מדרש כנסת ישראל', ובכך ימישכו להיות אדוקים בעץ החיים.

המשך התיאור מאותם הימים יבואו עלי גליון

במדור זה בשבוע הבא

באייר אל אדוני, אתחנן הוהדיעני עיצומו של יום עד ועד בכלל יהיה יום נסיעתו מכאן".

באגרתו הבאה של רבי שלמה חיים, שנשלחה לרבנו **לאחר חג הפסח**, נקב בתאריך החדש שנודע לו עליו מרבנו - **לאחר חג השבועות** - וכפי הנשמע מאגרתו, באותם ימים נפל רבנו למשכב ויתכן והדבר היה בין הסיבות לדחיית הנסיעה. לאחר כמה ימים, כתב רבי שלמה חיים לתלמידו הקרוב של רבנו, הגאון רבי דוד חסאן זצ"ל, והתייחס בדבריו לאשר כתב לו רבנו כי **בחודש סיון** אין ספינה המזומנת לצאת מליורנו לאלכסנדריה.

בשלהי חודש סיון נודמנה ספינה לרבנו והודיעו לו כי יתכונן לקראת המסע, ושוב אנו מוצאים באגרתו של רבי שלמה חיים, שנשלחה ממודונא **בכ"ה בסיון** תק"א, שכתב: "עכשיו שקיבלתי ממעלת כבוד תורתו האגרת הנ"ל, שכותב שנודמנה ספינה אחרת ושמעלת כבוד תורתו יבשרני יום הנסיעה".

באו אנשי רבנו בדברים עם רב החובל של אותה ספינה, וסיכמו עמו שההפלגה תהא בשלהי חודש תמוז, אך בפועל יצאו לדרך רק בראש חודש מנחם אב - כפי שלמדים אנו ממכתבו האחרון של רבי שלמה חיים, **בתחילת חודש תמוז**, שנקב במנין עשרים הימים שנותרו עד למועד הנסיעה: "ומפני שלא כתב יום כתיבתה, אלא הסדר והשנה כאחד, בשביל זה איני יודע אימתי מתחילים העשרים יום שאומר מעכ"ת - 'בספר אל"ה הדברי"ם על ההליכה, הרי אני מודיעך שמכאן ועד עשרים יום ישלימו הימים שהתנו עם הקאפיטאן שישע מכאן בודאי, ובוה אני מודיעו הכל'. ובמחילה ממעלת כבוד תורתו, כל זה איננו שוה לי, יען שאיני יודע ולא שמעתי ולא אבין מה רצה לומר מעלת כבוד תורתו בתיבת 'שמכאן ועד עשרים יום'. וכמו כן, לכה"ר שמואל נחמן נר"ו כתב האדון דברים אלה כהווייתן, 'הודיעך שבתוך עשרים יום מהיום צריכים שתהיו מזומנים', מה רצה לומר תיבת 'מהיום', שבאיזה יום מתחילים העשרים יום שסתומים וחתומים הדברים כנ"ל".

כאמור, כונן קודשא בריך הוא מצעדי רבנו, ויציאתו מליורנו היתה בחמישי בשבת ראש חודש מנחם אב תק"א, כאשר נלווים אליו ונמנים בחברתו שלושים נפשות.

בו ביום, לפני שיצא מן העיר, השלים רבנו את עריכת ספרו 'פרי תואר' והתקנתו לדפוס. את כתב היד נטל עמו, ובדרכו מסרו לבית הדפוס

כאשר שב רבנו לליורנו, בשלהי חודש טבת תק"א, היתה כוונתו להקדים ולצאת לארץ ישראל מיד לאחר חג הפסח. אלא שעיקובים שונים צצו - כאשר עוד יסופר - ובסופו של דבר יצא רבנו, עם תלמידיו, בראש חודש מנחם אב תק"א.

בחודשי ההיערכות למסע, מאז שב רבנו לליורנו ועד הפלגתו עם בני החבורה לארץ ישראל, הוחלפו אגרות רבות בין רבנו לאיש אמונו במודונא, הנגיד רבי שלמה חיים סגוויניצי זצ"ל. מסתבר כי רבנו נטל עמו את אגרותיו של רבי שלמה חיים לירושלים, וכך שרדו ונתרו לפליטה, בעוד מכתבי רבנו נעלמו ואינם.

האגרות, תשע עשרה במספר [ופוענחו מכתב היד על ידי די' ר' יצחק רפאל ז"ל ונדפסו בספר 'טמירין' (מוסד הרב קוק, ירושלים תשל"ב), והן מצטרפות לתיאורים נוספים ששרדו בכתובים אודות מסע העלייה לארץ ישראל של רבנו וחבורתו] חושפות ומאירות את יחס הכבוד וההערצה מצד תומכי רבנו, שנפשם כמהה לאורו הבהוק ולבם השתוקק להיות לו לאחיסמך, ובד בבד הן שופכות אור מתעד על ההתארגנות למסע, כמו גם על עיקובים תכופים שכפו על רבנו להשהות את עלייתו לארץ ישראל. ונצטט כאן את השורות המתייחסות לעיקובים ולסיבותיהם.

עוד כששהה רבנו בוונציה, שלח לו רבי שלמה חיים אגרת ממודונא, **בכ"ג בכסלו** תק"א, בשוליה כתב: "אין זה תוספת כי אם עיקר, טובה הבשורה שבישרני מעלת כבוד תורתו, ליסע בראש חודש אייר העתיד לבוא, לילך לירושלם תוב"ב. וגם יעשה מעלת כבוד תורתו, ר"ב חנינא ור"ב חסד"א, להודיעני אם דעתו זאת היא כקשר חזק ואמיץ ויתד במקום נאמן".

כחודש לאחר ששב רבנו לליורנו, שב רבי שלמה חיים והזכיר באגרתו את תאריך המסע שנועד להתחיל **בראש חודש אייר** תק"א, וכתב: "ובאגרתו הנ"ל ראו ראיתי, ששימת לדרך פעמיו לילך לירושלם תוב"ב יהיה ט"ו יום אחר הפסח אם ירצה ה' בנו, יהא רעוא דלהויו בסימנא טבא ובמזלא מעליא אמן כן יאמר ה"ו".

לאחר שבועות אחדים, כתב רבנו לרבי שלמה חיים, כי אין בכוונתו לצאת מליורנו לפני מחצית חודש אייר. במכתב תשובתו של רבי שלמה חיים, מתאריך ז' בניסן תק"א, כתב לרבנו: "ותשובת"ו הרמת"ה שהשיבני דבר, שאוכל לבוא כאן עד חמשה עשר

אלפים כבר נושעו

בזכות תרומתם למען האור החיים הקדוש
והפצת ספריו הקדושים

קנה לעצמך זכות אצל האור החיים הקדוש

מוקד הישועות: 0733-713-620

התנאים הסדרי וכתביו הלי
ותפעלים לזמנת תורתו

נערך מתוך שיעורי אור"ח הק'
מאת הרה"ח יהודה וייס שליט"א

ללמדנו מעלת החודש ומעלת היום

וַיִּסְעוּ מֵרַעְמֶסֶס בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּחַמְשָׁה עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן
מִמִּקְרַת הַפֶּסַח יָצְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיַד רָמָה לְעֵינֵי כָל מִצְרַיִם. (לג, ג)
רבינו הקדוש מעיר על לשון הפסוק, שלכאורה מה שכתוב "לחודש הראשון" מיותר, והיה לכתוב כך "ויסעו מרעמסס בחודש הראשון בחמשה עשר יום ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים", ומהו שחזר וכתב שהיה זה בחודש הראשון הלא דבר הוא. ומבאר רבינו הקדוש, שהנה כידוע שבחודש ניסן מזלם של ישראל עולה מעלה מעלה, ובנוסף לכל החודש כולו הרי שהיום המובהר ביותר משאר כל ימי החודש הוא ביום שלם חמשה עשר שבו יצאו מארץ מצרים לחירות עולם.

וזהו שרמזו הכתוב "בחודש הראשון" שכל כולו זמן מעולה לרומם מזלם של ישראל, עוד זאת תוספת מעלה בגודל ערך הזמן, שהיה "בחמשה עשר יום" שהוא זמן מילוי הלבנה.

ואמרו שוב "לחודש הראשון" להורות על כך שאין ענין רום המזל וההצלחה, אלא בהצטרף שני הענינים יחדו, גם התאריך שבחודש - חמשה עשר לחודש, וגם בחודש עצמו - חודש ניסן.

ובפרשת בא כתב רבינו הקדוש על הפסוק "החודש הזה לכם ראש חודשים ראשון הוא לכם לחודשי השנה" (שמות יב, ב) נתכוין שחודש זה הוא ראש, 'פירוש מובחר שבחודשים', וכמו שאמרו "בשמים ראש" כלומר בשמים מובחרים, ודקדק הכתוב לומר "לכם" כי אין החודש הזה משובח ומעולה שבחודשים אלא לעם ישראל, וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ראש השנה יא, א) 'בניסן נגאלו ובניסן עתידים להיגאל', כי החודש הזה הוא לטובת והצלחת ישראל בכל הדורות.

לעולם לא ירויח מהיפך קיום מצוות ה'

וְאִם לֹא תוֹרִישׁוּ אֶת יִשְׂבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְהָיָה אֲשֶׁר תּוֹתִירוּ מֵהֶם לְשָׂפָיִם בְּעֵינֵיכֶם וְלִצְנִינִים בְּצַדֵּיכֶם וְצָרְרוּ אֶתְכֶם עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ. (לג, נה)

רבינו כתב לפרש הפסוקים, שאם לא יורישו ויגרשו את האומות, ויחשבו הדבר לריוח ושמחה שיהיו להם עבדים בשפע, טעות הוא בידם, ויהפכו לקוצים בעיניהם, ולא די בכך שישלטו על חלקים שאין ישראל דרים בו, אלא אפילו בחלקים שכבר זכו ישראל לשבת בהם, ישלטו עליהם ויגרשו אותם.

ובזה מפרש רבינו האיך זה שנאמר כאן "והיה" שהוא לשון שמחה, והרי מדובר כאן בעונש באם לא יכבשו את הארץ. אלא מפרש רבינו, שהיא הנותנת, שאילו הם יהיו בשמחה ויחשבו שיצמח להם ריוח מכך שלא יכבשו את הארץ ואז יהיו להם עבדים בשפע, הרי שהם טועים בכך טעות חמורה, ולא רק שלא ירויחו, אלא אדרבה עוד יפסידו כהנה וכהנה שיבואו אותם האומות שלא הורישום, וישלטו על כל אחוזתם שיתיישבו שם. זכותו של רבינו זכרונם צדיק לברכה יגן עלינו.

יציאת מצרים בחודש ניסן שהוא מזל טוב לישראל

וַיִּסְעוּ מֵרַעְמֶסֶס בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּחַמְשָׁה עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן מִמִּקְרַת הַפֶּסַח יָצְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיַד רָמָה לְעֵינֵי כָל מִצְרַיִם. (לג, ג)
כִּי חֲדָשׁ נִיֶּסָן הוּא זְמַן שְׂמֻזְלָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל עוֹמֵד.

הענין מבואר ב**אלישיך** הקדוש על הפסוק "החודש הזה לכם ראש חדשים" (שמות יב, ב) ואלו דבריו, כי הנה ידוע שעבודה זרה של מצרים היתה מזל טלה ולכן היו עובדים אל הטלאים דוגמת מזלם למעלה, ומזל טלה הוא המיוחד לחדש ניסן שהוא הראשון שבמזלות, והנה אין ספק כי יחדר לב ישראל בשומעם כי בחדש ניסן הם נגאלים, באומרם שיש כח במזל טלה לנגד ישראל, ומה גם בחדש ניסן שהוא ממשלתו.

ולכן אמר הכתוב (שם א-ב) "ויאמר ה' כו' בארץ מצרים לאמר. החדש הזה לכם וגו', כלומר, הלא מוראם הוא מהמזל העוזר למצרים, על כן הנני מבשר ואומר לכם, כי למרות כן "החדש הזה" שהוא מזל טלה, "לכם" - ישראל, הוא "ראש חדשים", שאדרבה **היפך לכם ראש ולעטרת צבי תמיד, לטובתכם ולהצלחתכם**, עכ"ו. ואפשר שרבינו נתכוין לרמז ענין זה, שאף שהיה מקום לחשוב שבזמן זה מתגבר מזלם של מצרים, עם כל זאת, נתהפך המזל לטובת ישראל, וכדברי חז"ל במסכת ראש השנה (יא, א) בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל.

מדוע בשבט יהודה שמעון ובנימין לא כתוב 'נשיא'

למטה יהודה וגו'. צָרִיךְ לְדַעַת לָמָּה נִשְׁתַּנּוּ מִטָּה יְהוּדָה וּמִטָּה שְׁמֻעוֹן וּמִטָּה בְּנִימִין שֶׁלֹּא הִזְכִּיר נְשִׂיא בָהֶם, וכו'. וְאֶפְשָׁר עוֹד לִזְמַר כִּי לֹא יָחַס נְשִׂאוֹת לְכָל־בְּנֵי יְהוּדָה מִשּׁוּם כְּבוֹד מְלָכוֹת שְׁעוֹמְדוֹת מִמֶּנּוּ, וְכֵמוֹ כֵּן לְבְנֵימִין מִשּׁוּם שְׂמֻעוֹן מִתְּחֵלֶת הַמְּלָכוֹת שֶׁיִּשְׂרָאֵל שֶׁהוּא שְׂאוֹל אִישׁ יְמִינִי, וְשְׁמֻעוֹן טַעְמוֹ נְכוּן, כְּדָבָר יְאֻן. (לד, ט)

רבינו מבאר שלא רצה הכתוב להזכיר תואר 'נשיאות' ביהודה ובנימין משום כבוד מלכות שעומדת מהם, [שתואר 'נשיאות', אינו כבוד להם, שהם עומדים למלכות החשובה הרבה יותר]. אך צ"ב, שאם כן למה בפרשת נשא בקרבנות הנשיאים נזכר בכולם שם 'נשיא', ואפשר שעיקר המלכות שייך אחר ירושת הארץ, ולכן הקפידה התורה על זה דווקא כאן שנבחרו להנחיל את הארץ לבני ישראל. ועוד הביא רבינו מדברי רבינו ניסים גאון לענין שמעון.

ובספר **שפתי צדיקים** עה"ת הקשה ע"ד רבינו, שהרי גם משבט אפרים יצאו מלכים ועם כל זה כתוב בשבט אפרים 'נשיא', וז"ל: לטעם הספה"ק אור החיים ז"ל, יש לדעת הלא גם מאפרים יצא מלכים, ואולי יש לחלק בין צדיקים וכו', הלא גם יהושע בא מאפרים, ויש ליישב עכ"ל. ולכאורה נראה שכוונתו ליישב שירבעם ואחאב שהיו המלכים מזרע אפרים היו רשעים, ולכן אין בזה חשיבות. אלא שחזר והקשה שהרי יהושע עצמו היה גם כן נחשב מלך, כמבואר בדברי רבינו לעיל בפרשת פנחס (כו, כג).

על כן נראה ליישב, דליהודה יש מעלה יתרה שהוא שבט המלוכה, שהמלכות שייכת לו בעצם, כמו שנאמר "לא יסור שבט מיהודה", ובבנימין היתה התחלת המלכות, וכמו שדייק רבינו בלשונו 'שממנו מתחלת המלכות', משא"כ באפרים שהמלכות היתה באופן אקראי ולא משום שהמלכות שייכת להם.

"כתבנו לחיים"

אחת המטרות העיקריות שמערכת המכון שמה לנגד עיניה בהפצת הגליון, לייסד במה מרכזית, ולשתף את כל המשתגעין ומתלהטין בתורת האור החיים הקדוש, להיות להם פינת יקרת, למען יוכלו להעלות ולהציע הערות וקושיות חידושים והברקות בדברי רבינו על סדר הפרשה, ועל תוכן הגליון השבועי.

עליכם רק לשגר אל המערכת הגיגי ליבכם, ואנו נפרסמם להגדיל תורת רבינו, שודאי יהא בכך קורת רוח ונחת לעילא לנשמתו הקדושה החופפת על כל ההוגים ודבקים בספרו, המסוגל לכל מילי דמיטב בסייעתא דשמיא.